

МВС України
Харківський національний університет
внутрішніх справ

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Навчальний посібник

**Затверджено МОН України
як навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів**

За загальною редакцією
канд. юрид. наук, доцента В. А. Кройтора

Харків 2009

УДК 347.9(477) (075.8)
ББК 67.9(4 УКР)310я73
Ц58

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ від 25 квітня 2008 р., протокол № 4.

Затверджено Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1.4/ 18-Г-1905 від 17 липня 2008 р.)

Авторський колектив: **М. М. Бородин**, канд. юрид. наук, доц. (гл. VIII §§ 1–4 (разом із В. А. Кройтором); **О. Г. Бортнік**, канд. юрид. наук, (гл. XII, XIV, XV); **О. В. Колісник**, канд. юрид. наук, (гл. XIII (разом із В. А. Кройтором); **В. А. Кройтор**, канд. юрид. наук, доц. (гл. I (разом із О. П. Рябченко), II, III (разом із М. М. Ясинком), гл. VIII §§ 1–4 (разом із М. М. Бородиним), XIII (разом із О. В. Колісник), XX); **С. Г. Кузьменко**, канд. юрид. наук, доц. (гл. X, XI); **І. М. Лукіна** (гл. VIII § 5(разом із В. А. Кройтором); **О. П. Рябченко** (гл. I (разом із В. А. Кройтором); **Л. В. Сапейко**, канд. юрид. наук, (гл. XVII, XVIII, XIX); **М. В. Селіванов**, канд. юрид. наук, доц. (гл. VI, VII); **Т. В. Степаненко**, канд. юрид. наук, (гл. V, IX, XXI); **М. М. Ясинок**, канд. юрид. наук, доц. (гл. III (разом із В. А. Кройтором), IV, XVI).

Рецензенти:

В. В. Луць – д-р юрид. наук, проф., академік Академії правових наук, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Академії муніципального управління;

В. Ю. Мамницький– канд. юрид. наук, доц., доцент кафедри цивільного процесу Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого.

Цивільний процес : навч. посібник / за заг. ред. Кройтора В. А. ;
Ц58 Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. – 278 с.

ISBN 978-966-610-182-5

У навчальному посібнику, побудованому за системою та положеннями Цивільного процесуального кодексу України 2004 року, розкрито загальні положення правового регулювання порядку розгляду та вирішення цивільних справ, а також окремі теоретичні проблеми науки цивільного процесуального права. Розкриваються інститути цивільного процесуального права, які складають його систему, у тому числі цивільні процесуальні правовідносини, докази та доказування, розвиток цивільного процесу за стадіями тощо.

Навчальний посібник розрахований на студентів, курсантів та слухачів вищих навчальних закладів, викладачів, юристів-практиків. Може бути корисним для усіх, хто цікавиться процесуальним порядком захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

ISBN 978-966-610-182-5
УДК 347.9(477) (075.8)

ББК 67.9(4 УКР)310я73

© Харківський національний університет внутрішніх справ, 2009
© Тяпкін А. С., Артеменко Р. А., дизайн обкладинки, 2009

Зміст

ПРОГРАМА КУРСУ «ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»

Модуль №1	8
Модуль №2	10
Тема 7. Процесуальні строки.....	11
Модуль №3	11
Модуль № 4	14
Юридична література	16
Нормативні акти	17
Постанови Пленуму Верховного Суду України	17
Судова практика.....	19

Глава I. СУДОВА ВЛАДА І ПРАВОСУДДЯ В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ І СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

§1. Форми захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави. Судова форма захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави.....	20
§2. Поняття про господарське судочинство. Законодавство, що регулює порядок розгляду і вирішення господарських спорів. Розмежування компетенції загальних і господарських судів.....	23
§3. Поняття про нотаріат. Закон України «Про нотаріат». Повноваження по здійсненню нотаріальних дій. Розмежування компетенції загальних судів і нотаріату	25
§4. Третейські суди: поняття, компетенція, порядок розгляду справ у третейських судах.....	27
§5. Джерела цивільного процесуального права. Конституція України як джерело цивільного процесуального права	35
§6. Поняття цивільного процесу (цивільного судочинства). Стадії цивільного процесу.....	38
§7. Предмет цивільного процесуального права. Метод правового регулювання цивільних процесуальних відносин	39

Глава II. ПРИНЦИПИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

§ 1. Поняття, значення і система принципів цивільного процесуального права	40
§ 2. Принципи демократизму, законності і гуманізму	43
§3. Принципи державної мови судочинства, гласності та відкритості судового процесу, судової істини	45
§4. Принципи усності та безпосередності.....	55
§5. Принципи диспозитивності, змагальності і процесуальної рівноправності сторін	57

Глава III. ЦИВІЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

§ 1. Цивільні процесуальні правовідносини.....	62
§ 2. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин та їх класифікація	63

Глава IV. СУД ЯК СУБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

§ 1. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин.....	65
§ 2. Цивільна юрисдикція судів	67
§ 3. Поняття підсудності. Види підсудності. Наслідки порушення правил підсудності	68

Глава V. УЧАСНИКИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

§1. Особи, які беруть участь у справі	73
§2. Сторони в цивільному процесі	75
§3. Процесуальна співучасть.....	79
§4. Треті особи в цивільному процесі.....	81
§5. Процесуальне правонаступництво. Поняття й умови участі у справі правонаступника	86
§6. Судове представництво.....	88
§7. Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким за законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб	92
§8. Інші учасники цивільного процесу	95

Глава VI. ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

§1. Поняття, мета та етапи доказування у цивільному процесі	100
§2. Поняття судових доказів та засобів доказування у цивільному процесі.....	101
§3. Предмет доказування.....	103
§4. Обов'язки доказування і подання доказів	104
§5. Підстави звільнення від доказування.....	106
§6. Належність доказів та допустимість доказів.....	108
§7. Класифікація доказів	110
§8. Пояснення сторін, третіх осіб, їх представників.....	110
§9. Показання свідків.....	113
§10. Письмові докази.....	116
§11. Речові докази	118
§12. Висновок експерта.....	119
§13. Судові доручення щодо збирання доказів.....	122
§14. Забезпечення доказів.....	123

Глава VII. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ

§1. Процесуальні строки: поняття, види та порядок обчислення	125
§2. Зупинення процесуальних строків. Наслідки пропущення процесуальних строків. Поновлення та продовження процесуальних строків	128

Глава VIII. СУДОВІ ВИТРАТИ. ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

§1. Поняття та види судових витрат.....	130
§2. Судовий збір: порядок обчислення та сплати.....	131

§3. Витрати, пов'язані з розглядом судової справи.....	133
§4. Розподіл судових витрат між сторонами	136
§5. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу	137

Глава IX. ПОЗОВ

§1. Право на судовий захист. Поняття і сутність позовного провадження. Поняття позову та його елементи. Види позовів	139
§2. Пред'явлення позову. Позовна заява та її реквізити. Об'єднання та роз'єднання кількох позовних вимог	146
§3. Право на судовий захист відповідача. Заперечення проти позову. Зустрічний позов	147
§4. Мирова угода. Зміна позову. Відмова від позову. Визнання позову	149
§5. Забезпечення позову	152

Глава X. ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ

§1. Відкриття провадження у справі. Матеріально-правові та процесуальні наслідки відкриття провадження у справі	158
§2. Підстави для відмови у відкритті провадження	159
§3. Залишення позовної заяви без руху. Повернення заяви.....	161

Глава XI. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ДО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

§1. Поняття і значення провадження у справі до судового розгляду. Попереднє судове засідання	163
§2. Призначення справи до судового розгляду. Судові виклики і повідомлення	165

Глава XII. СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

§ 1. Поняття і значення стадії судового розгляду. Строки розгляду справ.....	169
§ 2. Судове засідання	170
§ 3. Підготовча частина судового засідання	171
§ 4. Розгляд справи по суті як частина судового засідання.....	171
§ 5. Судові дебати. Ухвалення і проголошення судового рішення	175
§ 6. Фіксування цивільного процесу.....	177
§ 7. Підстави і наслідки відкладення розгляду справи	179
§ 8. Підстави і наслідки зупинення провадження у справі	181
§ 9. Закінчення справи без ухвалення судового рішення	182

Глава XIII. СУДОВІ РІШЕННЯ

§ 1. Поняття і види судових рішень	187
§ 2. Вимоги, яким повинно відповідати судове рішення	188
§ 3. Питання, які вирішуються судом під час ухвалення рішення. Зміст судового рішення як процесуального документа	190
§ 4. Засоби усунення недоліків рішення судом, який його постановив.....	191
§ 5. Законна сила судового рішення.....	193
§ 6. Ухвали суду першої інстанції.....	194

Глава XIV. ЗАОЧНИЙ РОЗГЛЯД СПРАВИ

- § 1. Виникнення та розвиток інституту заочного розгляду справи. Поняття та особливості заочного розгляду цивільної справи196
- § 2. Заочне рішення та його перегляд.....198

Глава XV. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

- § 1. Поняття та особливості наказного провадження. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ200
- § 2. Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу202
- § 3. Зміст судового наказу.....203

Глава XVI. ОКРЕМЕ ПРОВАДЖЕННЯ

- § 1. Загальна характеристика окремого провадження в цивільному судочинстві 205
- § 2. Розгляд судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.....208
- § 3. Розгляд судом справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.....211
- § 4. Розгляд судом справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою212
- § 5. Розгляд судом справ про усиновлення215
- § 6. Розгляд судом справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення.....219
- § 7. Розгляд судом справ про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі223
- § 8. Розгляд судом справ про передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність225
- § 9. Розгляд судом справ про визнання спадщини відумерлою226
- § 10. Розгляд судом справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку227
- § 11. Розгляд судом справ про обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу.....229
- § 12. Розгляд судом справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю щодо юридичних та фізичних осіб.....230
- §13. Розгляд судом справ про встановлення режиму окремого проживання подружжя.....232
- § 14. Розгляд судом справ про надання права на шлюб.....233
- § 15. Розгляд судом справ про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей233

Глава XVII. АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

- §1. Загальна характеристика апеляційного провадження. Суди апеляційної інстанції. Різниця між раніш діючою касацією та нині закріпленою апеляцією235
- §2. Право апеляційного оскарження. Строки апеляційного оскарження. Форма і зміст заяви про апеляційне оскарження та апеляційної скарги. Порядок подання заяви про апеляційне оскарження та апеляційної скарги. Порядок прийняття апеляційної скарги до розгляду.....236
- §3. Підготовка розгляду справи апеляційним судом. Призначення справи до розгляду в апеляційному суді240

§4. Порядок розгляду справи апеляційним судом	241
§5. Повноваження апеляційного суду	243
§6. Порядок ухвалення рішень та постановлення ухвал апеляційним судом	243
§7. Апеляційне оскарження ухвал суду першої інстанції	247

Глава XVIII. КАСАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

§1. Загальна характеристика касаційного провадження. Право касаційного оскарження. Форма і зміст касаційної скарги	250
§2. Порушення касаційного провадження. Підготовка справи до касаційного розгляду. Попередній розгляд справи	252
§3. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції. Межі розгляду справи судом касаційної інстанції	253
§4. Повноваження суду касаційної інстанції	254
§5. Порядок ухвалення рішення та постановлення ухвал касаційним судом	256

Глава XIX. ПРОВАДЖЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИНЯТКОВИМИ ОБСТАВИНАМИ. ПРОВАДЖЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

§1. Загальна характеристика перегляду рішень у зв'язку з винятковими обставинами	259
§2. Загальна характеристика перегляду рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами	261

Глава XX. ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

§1. Поняття виконання судових рішень. Значення виконання судових рішень. Виконавчі документи	264
§2. Поворот виконання судових рішень	266
§3. Судовий контроль за виконанням судових рішень	267

Глава XXI. СУДОЧИНСТВО ЗА УЧАСТІ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

§1. Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб	269
§2. Виконання судових доручень іноземних судів і звернення судів України з дорученнями до іноземних судів. Угоди про правову допомогу у цивільних справах	271
§3. Визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів	273

ПРОГРАМА КУРСУ «ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»

Модуль №1

Розділ I. Загальні положення

Тема 1. Судова влада і правосуддя в цивільних справах.

Поняття, предмет і система цивільного процесуального права

Форми захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави. Судова форма захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави (поняття та значення).

Поняття про господарське судочинство. Законодавство, яке застосовується при вирішенні господарських спорів. Розмежування компетенції загальних і господарських судів.

Поняття про нотаріат. Закон України «Про нотаріат». Повноваження щодо вчинення нотаріальних дій. Розмежування компетенції загальних судів і нотаріату.

Третейські суди: поняття, види, компетенція. Закон України «Про третейські суди». Порядок розгляду справ у третейських судах.

Поняття цивільного процесу (цивільного судочинства). Стадії цивільного процесу.

Поняття цивільної процесуальної форми (суть, основні риси та значення).

Предмет цивільного процесуального права. Метод правового регулювання цивільних процесуальних відносин.

Джерела цивільного процесуального права. Конституція України як джерело цивільного процесуального права. Постанова Пленуму Верховного Суду України №9 від 1 листопада 1996 р. «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя».

Значення вивчення цивільного процесуального права для працівників органів внутрішніх справ.

Тема 2. Принципи цивільного процесуального права

Поняття і значення принципів цивільного процесуального права.

Система принципів цивільного процесуального права.

Принцип диспозитивності в цивільному процесі.

Принцип змагальності в цивільному процесі.

Принцип процесуальної рівноправності сторін у цивільному процесі.

Тема 3. Цивільні процесуальні правовідносини

Цивільні процесуальні правовідносини. Поняття, ознаки та підстави виникнення, зміни та припинення цивільних процесуальних правовідносин.

Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин та їх класифікація. Об'єкти та зміст цивільних процесуальних правовідносин.

Тема 4. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин

Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин. Склад суду. Підстави для відводу судді. Порядок вирішення заяви про відвід. Наслідки відводу суду (судді).

Цивільна юрисдикція судів. Компетенція судів щодо розгляду цивільних справ. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог. Порядок передачі спору на розгляд третейського суду.

Поняття підсудності. Види підсудності. Наслідки порушення правил підсудності. Передача справи з одного суду до іншого. Недопустимість спорів про підсудність.

Тема 5. Учасники цивільного процесу

Особи, які беруть участь у справі. Поняття і склад осіб, які беруть участь у справі. Цивільна процесуальна правоздатність та дієздатність. Права та обов'язки осіб, які беруть участь у справі.

Сторони в цивільному процесі. Поняття, процесуальні права та обов'язки сторін. Поняття, умови і порядок заміни неналежного відповідача, залучення співвідповідачів. Наслідки заміни неналежного відповідача, залучення співвідповідачів.

Процесуальна співучасть. Поняття та види процесуальної співучасті. Умови процесуальної співучасті. Процесуальні права та обов'язки співучасників.

Треті особи в цивільному процесі. Поняття третіх осіб, їх процесуальні права та обов'язки. Підстави та процесуальний порядок залучення (вступу) третіх осіб. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Відмінність третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, від первісних позивачів та співпозивачів. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Порядок залучення (вступу) їх до справи. Відмінність третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, від співучасників (співпозивачів, співвідповідачів).

Процесуальне правонаступництво. Поняття й умови участі у справі правонаступника. Види правонаступництва. Відмінність заміни осіб у процесі в порядку правонаступництва від заміни осіб у порядку заміни неналежного відповідача належним.

Судове представництво. Поняття, значення та види судового представництва. Законне представництво у суді. Договірне представництво у суді. Особи, які можуть бути представниками. Особи, які не можуть бути представниками. Повноваження представника у суді. Документи, що посвідчують повноваження представника.

Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким за законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Підстави та форми їх участі. Їх процесуальні права та обов'язки.

Інші учасники цивільного процесу. Особи, які є іншими учасниками цивільного процесу (секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, екс-

перт, спеціаліст, перекладач, особа, яка надає правову допомогу). Їх процесуальні права та обов'язки.

Модуль №2

Тема 6. Доказування та докази у цивільному процесі

Поняття, мета та етапи доказування у цивільному процесі. Межі доказування у цивільному процесі.

Поняття судових доказів та засобів доказування у цивільному процесі. Доказові факти.

Предмет доказування. Визначення предмета доказування у конкретних цивільних справах.

Обов'язки доказування і подання доказів. Правові презумпції (поняття, значення). Витребування доказів.

Підстави звільнення від доказування.

Належність доказів та допустимість доказів.

Класифікація доказів.

Пояснення сторін, третіх осіб, їх представників. Визнання обставин, відмова від визнання обставин. Допит сторін, третіх осіб, їх представників як свідків.

Показання свідків. Порядок допиту свідків. Використання свідком письмових записів. Порядок допиту малолітніх і неповнолітніх свідків. Оголошення показань свідків.

Письмові докази. Порядок дослідження письмових доказів. Оголошення і дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції. Протокол судового засідання як різновид письмових доказів. Повернення оригіналів письмових доказів.

Речові докази. Порядок їх дослідження. Відтворення звукозапису, демонстрація відеозапису і їх дослідження.

Огляд доказів за їх місцезнаходженням. Огляд речових доказів, що швидко псуються. Повернення речових доказів.

Висновок експерта. Підстави і порядок призначення експертизи. Обов'язкове призначення експертизи. Комісійна експертиза. Комплексна експертиза. Додаткова і повторна експертиза.

Судові доручення щодо збирання доказів. Порядок їх оформлення та виконання.

Забезпечення доказів. Підстави, способи і порядок забезпечення доказів.

Тема 7. Процесуальні строки

Процесуальні строки. Поняття, види та порядок обчислення процесуальних строків. Початок перебігу процесуальних строків. Закінчення процесуальних строків.

Зупинення процесуальних строків. Наслідки пропущення процесуальних строків. Поновлення та продовження процесуальних строків.

Тема 8. Судові витрати. Заходи процесуального примусу

Поняття та види судових витрат.

Судовий збір: порядок обчислення та сплати. Порядок повернення судового збору.

Витрати, що пов'язані з розглядом справи. Порядок повернення коштів на оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи.

Розподіл судових витрат між сторонами. Розподіл витрат у разі відмови від позову і укладення мирової угоди.

Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу. Види заходів процесуального примусу. Попередження. Видалення із залу судового засідання. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом. Відмінність від витребування доказів. Привід свідка.

Тема 9. Позов

Право на судовий захист. Поняття і сутність позовного провадження. Поняття позову та його елементи. Види позовів.

Пред'явлення позову. Позовна заява та її реквізити. Об'єднання та роз'єднання кількох позовних вимог.

Право на судовий захист відповідача. Заперечення відповідача проти позову. Зустрічний позов.

Мирова угода. Зміна позову. Відмова від позову. Визнання позову.

Забезпечення позову. Способи забезпечення позову. Розгляд заяви про забезпечення позову.

Модуль №3

Розділ II

Розгляд справ у порядку позовного, наказного
та окремого проваджень

Тема 10. Відкриття провадження у справі

Відкриття провадження у справі. Матеріально-правові і процесуально-правові наслідки відкриття провадження у справі.

Підстави для відмови у відкритті провадження. Правові наслідки відмови у відкритті провадження у справі.

Залишення позовної заяви без руху. Повернення заяви.

Тема 11. Провадження у справі до судового розгляду

Поняття та значення провадження у справі до судового розгляду. Попереднє судове засідання. Мета порядок та строк проведення попереднього судового засідання. Питання, що вирішуються у попередньому судовому засіданні.

Призначення справи до судового розгляду. Судові виклики і повідомлення. Види судових повісток. Зміст судової повістки. Надіслання та вручення судових повісток.

Тема 12. Судовий розгляд

Поняття і значення стадії судового розгляду. Строки розгляду справ.

Судове засідання. Порядок судового засідання. Повноваження головуєчого у судовому засіданні.

Підготовча частина судового засідання. Питання, що вирішуються у підготовчій частині судового засідання.

Розгляд справи по суті як частина судового засідання. Початок розгляду справи по суті. Дослідження доказів. Закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами

Судові дебати. Порядок ухвалення і проголошення судового рішення.

Фіксування цивільного процесу. Протокол судового засідання. Журнал судового засідання. Фіксування судового засідання технічними засобами. Порядок розгляду зауважень щодо протоколу судового засідання, технічного запису, журналу судового засідання. Протоколи про окремі процесуальні дії.

Підстави і наслідки відкладення розгляду справи, оголошення перерви в розгляді справи.

Підстави і наслідки зупинення провадження у справі.

Закінчення справи без ухвалення судового рішення. Підстави й порядок закриття провадження по справі та залишення заяви без розгляду. Правові наслідки закриття провадження по справі та залишення заяви без розгляду.

Тема 13. Судові рішення

Поняття і види судових рішень. Порядок ухвалення рішень та постановлення ухвал, їх форма. Видача або направлення копій судового рішення особам, які брали участь у справі.

Вимоги, яким повинно відповідати судове рішення.

Питання, які вирішуються судом під час ухвалення рішення. Зміст судового рішення як процесуального документа.

Засоби усунення недоліків рішення судом, який його постановив. Додаткове рішення суду. Роз'яснення рішення суду. виправлення опісок і арифметичних помилок у судовому рішенні.

Законна сила судового рішення. Набрання рішенням суду законної сили.

Ухвали суду першої інстанції. Види ухвал суду першої інстанції. Зміст ухвали суду. Окремі ухвали суду.

Тема 14. Заочний розгляд справи

Поняття та особливості заочного розгляду цивільної справи. Умови та порядок проведення заочного розгляду справи.

Заочне рішення та його перегляд. Форма і зміст заочного рішення. Форма і зміст заяви про перегляд заочного рішення. Розгляд заяви про перегляд заочного рішення. Скасування та оскарження заочного рішення.

Тема 15. Наказне провадження

Поняття та особливості наказного провадження. Вимоги, за якими може бути виданий судовий наказ. Підсудність. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу. Судовий збір за подання заяви про видачу судового наказу. Під-

стави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу. Наслідки повернення заяви або відмови в її прийнятті.

Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу.

Зміст судового наказу. Надіслання боржникові копії судового наказу. Набрання судовим наказом законної сили та видача його стягувачеві. Скасування судового наказу.

Тема 16. Окреме провадження

Загальна характеристика окремого провадження в цивільному судочинстві. Поняття окремого провадження. Справи, що розглядаються в порядку окремого провадження.

Розгляд судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.

Розгляд судом справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.

Розгляд судом справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою.

Розгляд судом справ про усиновлення.

Розгляд судом справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення.

Розгляд судом справ про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі.

Розгляд судом справ про передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність.

Розгляд судом справ про визнання спадщини відумерлою.

Розгляд судом справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку.

Розгляд судом справ про обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу.

Розгляд судом справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю щодо юридичних та фізичних осіб.

Модуль №4

Розділ III

Перегляд судових рішень

Тема 17. Апеляційне провадження

Загальна характеристика апеляційного провадження. Суди апеляційної інстанції. Відмінність раніш діючої касації від нині закріпленої законом апеляції. Право апеляційного оскарження. Строки апеляційного оскарження. Форми і зміст заяви про апеляційне оскарження і апеляційної скарги. Порядок подання заяви про апеляційне оскарження та апеляційної скарги. Порядок прийняття апеляційної скарги до розгляду.

Підготовка розгляду справи апеляційним судом. Призначення справи до розгляду в апеляційному суді.

Порядок розгляду справи апеляційним судом. Межі розгляду справи апеляційним судом. Наслідки неявки в судове засідання осіб, які беруть участь у справі.

Повноваження апеляційного суду.

Порядок ухвалення рішень та постановлення ухвал апеляційним судом. Ухвала та рішення апеляційного суду. Зміст ухвали апеляційного суду. Зміст рішення апеляційного суду.

Апеляційне оскарження ухвал суду першої інстанції.

Тема 18. Касаційне провадження

Загальна характеристика касаційного провадження. Право касаційного оскарження. Строк на касаційне оскарження. Форма і зміст касаційної скарги. Порядок подання касаційної скарги.

Порушення касаційного провадження. Підготовка справи до касаційного розгляду. Попередній розгляд справи.

Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції. Межі розгляду справи касаційним судом.

Повноваження суду касаційної інстанції.

Порядок ухвалення рішень та постановлення ухвал касаційним судом. Ухвала та рішення суду касаційної інстанції. Зміст ухвали суду касаційної інстанції. Зміст рішення суду касаційної інстанції.

Тема 19. Провадження у зв'язку з винятковими обставинами.

Провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами

Загальна характеристика перегляду рішень у зв'язку з винятковими обставинами. Право оскарження судових рішень у зв'язку з винятковими обставинами. Підстави оскарження судових рішень у зв'язку з винятковими обставинами. Порядок подання скарги у зв'язку з винятковими обставинами. Допуск скарги до провадження у зв'язку з винятковими обставинами.

Загальна характеристика перегляду рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. Підстави перегляду. Форма і зміст заяви. Строки подання заяв. Суди, що розглядають заяви. Розгляд заяви.

Розділ IV

Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб).

Судовий контроль за виконанням судових рішень

Тема 20. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб). Судовий контроль за виконанням судових рішень

Загальна характеристика примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб). Звернення судового рішення до виконання. Негайне виконання судового рішення.

Рішення суду, що звертаються до примусового виконання, і виконавчі документи. Зміст виконавчого листа. Видача дубліката виконавчого листа. Строк пред'явлення виконавчих документів до виконання.

Повноваження суду щодо питань виконавчого провадження. Відстрочка і розстрочка виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання, роз'яснення рішення.

Поворот виконання судових рішень. Порядок вирішення питання про поворот виконання судових рішень. Строк подання заяви про поворот виконання судових рішень.

Порядок відновлення втраченого судового провадження. Особи, які мають право звернення до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження. Підсудність заяви. Зміст заяви про відновлення втраченого судового провадження. Розгляд справи. Рішення суду про відновлення втраченого судового провадження.

Судовий контроль за виконанням судового рішення. Право на звернення зі скаргою до суду. Строки, порядок звернення зі скаргою. Судове рішення за скаргою.

Розділ V

Провадження у справах за участю іноземних осіб

Тема 21. Судочинство з участю іноземних громадян та організацій

Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб.

Виконання судових доручень іноземних судів і звернення судів України з дорученнями до іноземних судів.

Визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів. Угоди про правову допомогу в цивільних справах.

Список рекомендованої до вивчення юридичної літератури та нормативних актів. Судова практика

Юридична література

1. Аветисян Р. Н., Кройтор В. А. 100 образцов заявлений в суд по семейным делам: Науч.-практ. пособие. Серия «Практика и закон». – Х.: Юр. свит, 2005.
2. Аветисян Р. Н., Кройтор В. А. Зразки позовних заяв за сімейними справами: Науч.-практ. посіб. Серія «Практика і закон». – Х.: Юр. свит, 2006.
3. Бородин М., Кройтор В. Судебные и арбитражные расходы. – Х.: Бизнес Информ, 1997.
4. Кройтор В. А. Гражданский процесс: Учеб. пособие для подготовки к зачету и экзамену. – 3-е изд., перераб. и доп. – Х.: Эспада, 2006.
5. Кройтор В. А. Защита прав и интересов в суде: Науч.-практ. пособие. – 4 е изд., испр. и доп. – Х.: Эспада, 2003.
6. Теорія та практика судової діяльності: Науч.-практ. посібник – К.: Атіка, 2007.
7. Проблемы науки гражданского процессуального права / В. В. Комаров, В. А. Бигун, В. В. Баранкова; Под ред. проф. В. В. Комарова. – Х.: Право, 2002.
8. Складання процесуальних документів із цивільних справ: Навч. посіб. / Акад. суддів України; За заг. ред. І. А. Войтюк та В. А. Кройтора. – К.: ПУЛЬСАРИ, 2006.
9. Цивільний процес: Навч. посіб. / А. В. Андрушко, Ю. В. Білоусов, Р. О. Стефанчук, О. І. Угриновська та ін.; За ред. Ю. В. Білоусова. – К.: Прецедент, 2005.
10. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс: Підручн. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. – К.: Ін Юре, 2005.
11. Цивільний процес України: Проблеми і перспективи: Науч.-практ. посіб. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2007.
12. Цивільний процесуальний кодекс України: Науч.-практ. коментар: У 2 т. / За заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2007.
13. Цивільний процес: інтерактивний курс. – Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2007.
14. Цивільний процесуальний кодекс України: Науч.-практ. коментар / С. С. Бичова, Ю. В. Білоусов, В. І. Бірюков та ін.; За заг. ред. С. С. Бичкової. – К.: Атіка, 2008.
15. Ясинюк М. М., Кройтор В. А. Принципи усності, безпосередності та безперервності в цивільному судочинстві: Монографія. – Х.: Еспада, 2007.

Нормативні акти

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2004. – N 40–41, 42. – Ст.492 (з наступними змінами і доповненнями).
3. Закон України «Про судоустрій України» // Відомості Верховної Ради. – 2002. – N 27–28. – Ст.180 (з наступними змінами і доповненнями).
4. Закон України «Про звернення громадян» // Відомості Верховної Ради України. – 1996.– N 47.– Ст. 256.
5. Закон України «Про Конституційний Суд України» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – N 49. – Ст. 272.
6. Закон України «Про адвокатуру» // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – N 9.– Ст. 62 (з наступними змінами та доповненнями).
7. Закон України «Про прокуратуру» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – N 53. – Ст. 793 (з наступними змінами та доповненнями).
8. Закон України «Про міжнародні договори України» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – N 50. – Ст.540.
9. Закон України «Про міжнародне приватне право» // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – N 32. – Ст. 422 (з наступними змінами та доповненнями).

Постанови Пленуму Верховного Суду України

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 1 листопада 1996 р. № 9. // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С. 211-220.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про незалежність судової влади» від 13 червня 2007 р. № 8 // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 6. – С. 2-6.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій» від 28 вересня 1990 р. № 7 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Пленуму Верховного Суду України № 3 від 04.06.93р., № 4 від 31.03.95 р., № 14 від 25.12.96 р., № 12 від 03.12.97 р.) // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С. 448-458.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про оплату праці» від 24 грудня 1999 р. № 13 // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С.353-370.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами трудових спорів» від 6 листопада 1992 р. № 9 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Пленуму Верховного Суду України № 4 від 01.04.94р., № 18 від 26.10.95 р., № 15 від 25.05.98 р.) // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С. 330-353.

6. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди» від 27 березня 1992 р. № 6 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Пленуму Верховного Суду України №7 від 08.07.94 р., №11 від 30.09.94 р., №15 від 25.05.98 р., № 9 від 24.10.2003 р.) // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С. 254-280.

7. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів» від 12 квітня 1996 р. № 5 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Пленуму Верховного Суду України № 15 від 25.05.98 р.) // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С. 241- 254.

8. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах за позовами про захист права приватної власності» від 22 грудня 1995 р. № 20 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Пленуму Верховного Суду України № 15 від 25.05.98 р.) // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С. 230-241.

9. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах» від 30 травня 1997 р. № 8 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Пленуму Верховного Суду України № 15 від 25.05.98 р.) // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С. 220-254.

10. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ» від 16 квітня 2004 р. № 7 // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С. 428-447.

11. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» від 30.03.2007р. № 3 // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С. 386-398.

12. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову» від 22 грудня 2006 р. № 9 // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С.370-375.

13. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» від 15 травня 2006 р. № 3 // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд Украї-

ни; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С.375-386.

14. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про виключення майна з опису» від 27 серпня 1976 р. № 6. (із змінами, внесеними згідно з Постановами Пленуму Верховного Суду України № 5 від 30.06.78р., № 3 від 30.03.84 р., № 13 від 25.12.92 р., № 15 від 25.04.98р.). // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С.414-427.

15. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження» від 26 грудня 2003 р. № 14 // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С.414-427.

16. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення» від 29 грудня 1976 р. № 11 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Пленуму Верховного Суду України № 4 від 24.04.81р., № 13 від 25.12.92 р., № 15 від 25.04.98 р.). // Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України; Упоряд.: А. Г. Ярема, Л. В. Сидорова; За заг. ред. А. Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2007. – С.414-427.

Судова практика

1. Практика судів України в цивільних справах // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 1995. – № 2.

2. Практика судів України в цивільних справах // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 1995. – № 3.

3. Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавства / За заг. ред. П. І. Шевчука. – К.: Ін Юре, 2002. – (Сер. «Б-ка судді»). – 416 с.

Навчальне видання

Михайло Михайлович Бородін, канд. юрид. наук, доцент
Оксана Григорівна Бортнік, канд. юрид. наук
Олена Вікторівна Колісник, канд. юрид. наук
Володимир Андрійович Кройтор, канд. юрид. наук, доцент
Сергій Георгієвич Кузьменко, канд. юрид. наук, доцент
Ірина Михайлівна Лукіна
Олена Петрівна Рябченко, д-р юрид. наук, професор
Людмила Василівна Сапейко, канд. юрид. наук
Максим Володимирович Селіванов, канд. юрид. наук, доцент
Тетяна Володимирівна Степаненко, канд. юрид. наук
Микола Михайлович Ясинок, канд. юрид. наук, доцент

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Навчальний посібник
За ред. доцента Кройтора В. А.

Редактор Г. Я. Ступницька
Коректор, верстка – А. С. Тяпкін
Художнє оформлення – А. С. Тяпкін, Р. І. Артеменко

Підп. до друку 05.02.2009. Формат 60x84¹/₁₆. Друк офсет.
Папір офсет. Ум. друк. арк. 16,8. Обл.-вид. арк. 15,5.

Видавництво
Харківського національного університету внутрішніх справ
61080, Харків, пр-т 50-річчя СРСР, 27

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державну реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 3087 від 22.01.2008 р.